

ความวิตกกังวลในการเรียนภาษาญี่ปุ่นโดยวิธีการสอนแบบเน้นการสื่อสารของนักศึกษา วิชาเอกภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 2

Japanese Language Learning Anxiety in Communicative Language Teaching of the Second Year Japanese Major Students at Thaksin University

คุณชญ์ สมชนะกิจ^{1*}

Kunaj Somchanakit^{1*}

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาตะวันออก, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยทักษิณ

¹ Assistant Professor, Ph.D., Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University.

*Corresponding author, E-mail: kunato_ta@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความวิตกกังวลในการเรียนภาษาญี่ปุ่นโดยวิธีการสอนแบบเน้นการสื่อสารของนักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 2 เก็บข้อมูลกับนักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยทักษิณ จำนวน 22 คน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 35 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความวิตกกังวลโดยรวมของนักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 2 อยู่ในระดับปานกลาง ผู้เรียนรู้สึกวิตกกังวลเกี่ยวกับปัจจัยภายนอก เช่น รายวิชาและหลักสูตร เนื้อหาที่เรียน ผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นเรียน มากกว่าปัจจัยภายในจากความคิดและความรู้สึกของตนเอง เช่น ความกลัว ผู้เรียนรู้สึกวิตกกังวลเกี่ยวกับการสอบไม่ผ่านรายวิชาสูงสุดที่สุด เป็นรายข้อเดียวที่มีระดับความวิตกกังวลอยู่ในระดับมากที่สุด เพื่อนร่วมชั้นเรียนและผู้สอนมีระดับความวิตกกังวลต่ำที่สุดในปัจจัยภายนอก ผู้สอนจึงควรทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความสะอาดที่ดีและเป็นพันธมิตรกับผู้เรียน ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์เพื่อลดความวิตกกังวลด้านอื่น ๆ ของผู้เรียน

คำสำคัญ: ความวิตกกังวล การเรียนภาษาญี่ปุ่น การสอนแบบเน้นการสื่อสาร

Abstract

The purpose of this study was to study Japanese language learning anxiety in communicative language teaching of the second-year Japanese major students at Thaksin University. Datas were collected from 22 persons in second-year Japanese major students, Thaksin University. The 5-rating scale questionnaire with 35 question items was employed. The statistics for data analysis were percentage, mean, and standard deviation. The results revealed that the second-year Japanese major students' overall anxiety was at an average level. Learners are more anxious about external factors such as courses and curriculum, contents, instructors and classmates, rather than internal factors which included their own thoughts and feelings such as fears. Most of students felt stressed about passing a class which was the only anxiety reached the highest level. Classmates and instructors had the lowest anxiety levels among external factors. It is suggested that instructors should be a good facilitator and partner-up with students. Provide useful advice to reduce students' anxiety.

Keywords: Anxiety, Japanese Language Learning, Communicative Language Teaching

บทนำ

ปัจจุบันทักษะการสื่อสารมีความสำคัญเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ดำเนินการปรับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยการพัฒนาร่างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรสมรรถนะ ซึ่งมีการบรรจุสมรรถนะการสื่อสารเป็น 1 ใน 5 สมรรถนะหลัก (เดลินิวส์ออนไลน์, 2564) หรือแม้แต่ในระดับอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมกำหนดนโยบายให้มหาวิทยาลัยปรับเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่จะใช้ งานได้จริงเพื่อเป็นกำลังในการขับเคลื่อนประเทศ การเรียนภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะผู้ที่ศึกษาเป็น สาขาวิชาเอกในระดับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับทักษะการสื่อสาร ซึ่งเน้นที่ทักษะการฟัง และพูดเป็นหลัก การจัดการเรียนการสอน อันประกอบด้วย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและ ประเมินผล จึงจะต้องสอดคล้องสนับสนุนการสร้างสมรรถนะการสื่อสารให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน การจัดการ เรียนการสอนภาษาต่างประเทศแบบเดิม ก่อนทศวรรษที่ 70 เป็นการสอนแบบแปล (Grammar translation method) ไม่ใช่ความสามารถในการใช้ภาษา เป็นการฝึกฝนทักษะการอ่าน หลังจากทศวรรษ ที่ 70 เป็นต้นมา เปลี่ยนจากการอ่านและแปลมาเน้นสมรรถนะการสื่อสารมากขึ้น หรือ Communicative Approach (CA) (倉八, 1993) และเรียกเฉพาะเจาะจงในบริบทการสอนภาษาต่างประเทศมากยิ่งขึ้นว่า การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร หรือ Communicative Language Teaching (CLT) ในช่วงทศวรรษที่ 70 (Nowlan&Samuell, 2019; 佐藤・熊谷, 2017) Communicative Language Teaching (CLT) ถือว่า

เป็นแนวคิด (Approach) มากกว่าจะเป็นชื่อของวิธีการสอน เพราะสามารถมีวิธีการสอนที่หลากหลายได้ (นวลทิพย์ เพิ่มเกสร, 2554) แต่ก็มีหลักการในการพัฒนาสมรรถนะการสื่อสาร โดยเน้นความหมายเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เป็นผู้สื่อสาร การใช้สื่อการสอนจะถูกออกแบบโดยขึ้นอยู่กับเนื้อหา กลไก และความหมายที่ยังคงรักษาความสนใจของผู้เรียน สามารถใช้ภาษาแม่ของผู้เรียนในการเรียนภาษาได้ตามสมควร กิจกรรมและกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนจะขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้เรียน และมีเป้าหมายอยู่ที่สมรรถนะการสื่อสารโดยมุ่งเน้นที่ความคล่องแคล่วและการใช้ภาษาได้ (Phantharakphong, 2014) การสอนแบบเน้นการสื่อสารจะเปลี่ยนจากผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher-centered) ไปสู่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-centered) และกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียนจะมีผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติเป็นหลักโดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ ในด้านวิธีการสอนอาจนำเข้าสู่อะไรด้วยรูปภาพและสอนเนื้อหาที่ใช้ในสถานการณ์จริง จากนั้นใช้วิธีฝึกฝนให้ผู้เรียนจดจำและสามารถสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่ว (นวลทิพย์ เพิ่มเกสร, 2554) ถึงแม้การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการสื่อสารจะเกิดขึ้นและถูกใช้มาตั้งแต่ทศวรรษที่ 80 แต่สำหรับในประเทศไทยไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการเรียนการสอนแบบแปลยังคงมีการนำมาใช้และผู้เรียนเคยชินกับการเรียนแบบมีผู้สอนเป็นศูนย์กลางบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับไวยากรณ์โดยละเอียด (สมพร โกมารทัต, 2548). ดังนั้นการเปลี่ยนเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ย่อมทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในหมู่ผู้เรียนและเกิดความวิตกกังวลได้

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้ทำการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ ฉบับปี พ.ศ. 2562 โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ที่เป็นสมรรถนะการสื่อสารมากขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับวิธีการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นสมรรถนะการสื่อสาร โดยยึดหลักการ Communicative Language Teaching (CLT) เปลี่ยนจากการบรรยายเนื้อหาเพื่อเน้นโครงสร้าง มาเป็นวิธีการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการสื่อสารและจดจำความหมายผ่านการใช้จริง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้อาจก่อให้เกิดความไม่เคยชินและผู้เรียนเกิดความวิตกกังวลได้ ความวิตกกังวลในการเรียนภาษามีคำเรียกแตกต่างกันไป เช่น ความวิตกกังวลทางภาษา (language anxiety: LA), ความวิตกกังวลภาษาที่สอง (second language anxiety: SLA), ความวิตกกังวลภาษาต่างประเทศ (foreign language anxiety : FLA) ความวิตกกังวลเป็นสิ่งที่สามารถขัดขวางไม่ให้ผู้เรียนภาษาต่างประเทศประสบความสำเร็จได้ (Horwitz, Horwitz & Cope, 1986) ดังนั้นถึงแม้ว่าการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการสื่อสารจะเป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนภาษาต่างประเทศมีสมรรถนะการสื่อสารที่ดียิ่งขึ้นได้ แต่หากผู้เรียนยังไม่สามารถปรับตัวหรือพร้อมรับการทำกิจกรรมต่าง ๆ และเกิดความวิตกกังวลขึ้นแล้วก็ย่อมไปสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ผู้สอนตั้งไว้ได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าจากการเปลี่ยนแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา ภาษาญี่ปุ่น 3 และ 4 ซึ่งเป็นวิชาแกนของนักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นชั้นปีที่ 2 เมื่อปรับเปลี่ยนการเรียน การสอนจากการสอนแบบเน้นไวยากรณ์และแปลมาเป็นการสอนแบบเน้นการสื่อสารแล้ว นักศึกษาจะเกิด ความวิตกกังวลเช่นไรบ้าง และเป็นความวิตกกังวลที่เกิดจากปัจจัยภายในหรือปัจจัยภายนอก เพื่อที่จะ เป็นสิ่งที่สะท้อนสู่ทั้งผู้เรียนและผู้สอนในการปรับปรุงและลดความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นให้ลดน้อยลง เพื่อให้ การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความวิตกกังวลในการเรียนภาษาญี่ปุ่นโดยวิธีการสอนแบบเน้นการสื่อสารของนักศึกษา วิชาเอกภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ความวิตกกังวลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในการเรียน ในการเรียนภาษาต่างประเทศหรือภาษาที่สอง ผู้สอนคาดหวังว่าจะเป็นผู้สร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวลน้อยที่สุดเพื่อที่จะไม่ ทำลายความสนใจในภาษาที่สองของผู้เรียน (Horwitz, Horwitz & Cope, 1986) และผลการศึกษาของ การ์ดเนอร์ระบุว่าความวิตกกังวลเป็นปัจจัยทำนายพฤติกรรมสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการเรียน ภาษา (Gardner, 1985, อ้างถึงใน Hojo, 1992) ดังนั้นหากผู้สอนไม่เข้าใจปัจจัยที่สามารถเกิดความวิตก กังวลในการเรียนภาษาต่างประเทศทั้งในห้องและนอกห้องเรียน ก็จะทำให้เกิดอุปสรรคในการพัฒนา ความสามารถในการเรียนของผู้เรียนได้ ในช่วงทศวรรษที่ 70-80 มีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ช่วย ลดความวิตกกังวลในห้องเรียนหลายแนวทาง เช่น วิธีสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ (community language learning) หรือ วิธีสอนแบบชักชวน (suggestopedia) ซึ่งเป็นแนวคิดของนักภาษาศาสตร์กลุ่มมนุษยนิยม (humanistic approach) นอกจากนี้ในการเรียนการสอนภาษาที่สองยังมีแนวคิดที่สำคัญอีกแนวคิดหนึ่ง ได้แก่ แนวคิดพฤติกรรมนิยม (behaviorism approach) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นการพูดซ้ำ ทำซ้ำ และเน้น การกระตุ้น (stimulus) การตอบรับ (response) และการเน้นย้ำ (reinforcement) สมพร โกมารทัตได้ กล่าวถึงแนวคิดการเรียนรู้ตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมของ Littlewood (1996) เน้นการเรียนรู้ด้วยการใช้ ความรู้ ความเข้าใจ การเลียนแบบและฝึกฝนจนเคยชินเป็นนิสัยจนสามารถสื่อสารและถ่ายทอดความคิด ด้วยภาษาที่เรียนได้ (สมพร โกมารทัต, 2562)

ในปลายศตวรรษที่ 20 เกิดแนวทางการสอนแบบใหม่คือ วิธีสอนแบบเน้นการสื่อสาร (communicative language learning) ซึ่งเป็นแนวคิดของของนักภาษาศาสตร์กลุ่มการใช้ภาษาเพื่อการ สื่อสาร (communicative approach) วิธีการสอนภาษาแบบเน้นการสื่อสารเป็นวิธีการสอนที่มุ่งเน้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้ด้วยการปฏิบัติจริง เป็นการสอนในลักษณะบูรณาการ (integrated skill) เน้นการใช้ภาษา (use) มากกว่าหลักการใช้ (usage) (นวลทิพย์ เพิ่มเกษร, 2554) โดยสมรรถนะการ

สื่อสารจะต้องประกอบไปด้วยลักษณะดังต่อไปนี้ คือ 1) รู้จักการใช้ภาษาตามวัตถุประสงค์ที่หลากหลายได้อย่างไร 2) ความสามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องตามกาลเทศะ ได้แก่ สถานการณ์ บุคคลที่สนทนาด้วย 3) รู้จักการผลิตและเข้าใจความแตกต่างของข้อความแต่ละชนิด เช่น เล่าเรื่อง รายงาน สัมภาษณ์ สนทนา ฯลฯ 4) รู้จักการใช้กลยุทธ์ในการสนทนาที่หลากหลายเพื่อจะดำเนินการสนทนาต่อไปได้ถึงแม้จะมีข้อจำกัดทางด้านภาษา (Richards, 2006)

ดังจะเห็นได้ว่าช่วงก่อนปลายศตวรรษที่ 20 เกิดวิธีการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการสื่อสารเพิ่มมากขึ้นกว่าวิธีการสอนแบบเน้นไวยากรณ์และแปลเช่นในอดีต และในปลายศตวรรษที่ 20 จึงเกิดวิธีการสอนแบบเน้นการสื่อสารขึ้นแต่อย่างไรก็ตามในประเทศไทยผู้เรียนยังคงเคยชินกับการเรียนการสอนที่มีผู้สอนเป็นศูนย์กลางและเน้นสอนไวยากรณ์และโครงสร้างภาษา (สมพร โกมารทิต, 2548) วิธีการเรียนการสอนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดของนักเรียน (กรมสุขภาพจิต, 2539) การเปลี่ยนจากวิธีการสอนแบบเน้นไวยากรณ์และแปลซึ่งผู้เรียนภาษาต่างประเทศชาวไทยคุ้นเคย มาเป็นการสอนแบบเน้นการสื่อสารจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกลยุทธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนภาษาต่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะการเน้นที่ทักษะการสื่อสารและลดความสำคัญของการอธิบายไวยากรณ์ลงทำให้เกิดภาวะกำกวมทางภาษาในตัวผู้เรียนซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับความวิตกกังวล เพราะผู้เรียนที่มีความอดทนต่อภาวะกำกวมทางภาษาน่าจะเกิดความวิตกกังวล กลับกันคือผู้เรียนที่มีความอดทนต่อภาวะกำกวมทางภาษาสูงก็จะมีภาวะวิตกกังวลน้อย (Dewaele & Shan Ip, 2013)

จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่าความวิตกกังวลเกิดขึ้นในการเรียนภาษาต่างประเทศ และเป็นปัจจัยที่จะขัดขวางไม่ให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนภาษา นอกจากนี้วิธีการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความวิตกกังวลหรือความเครียดได้ วิธีการสอนแต่ละแบบมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันทำให้ต้องใช้กิจกรรมเรียนรู้ที่ไม่เหมือนกัน การศึกษาความวิตกกังวลที่เกิดจากวิธีการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศจึงมีความสำคัญ แต่ที่ผ่านมามีงานวิจัยที่ศึกษาความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนภาษาญี่ปุ่นกับวิธีการสอนแบบเน้นการสื่อสารยังมีจำกัด จึงยังคงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาต่อไปเพื่อที่จะได้วิธีการสอนแบบเน้นการสื่อสารที่จะส่งเสริมผู้เรียนให้ถึงเป้าหมายได้ดีที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

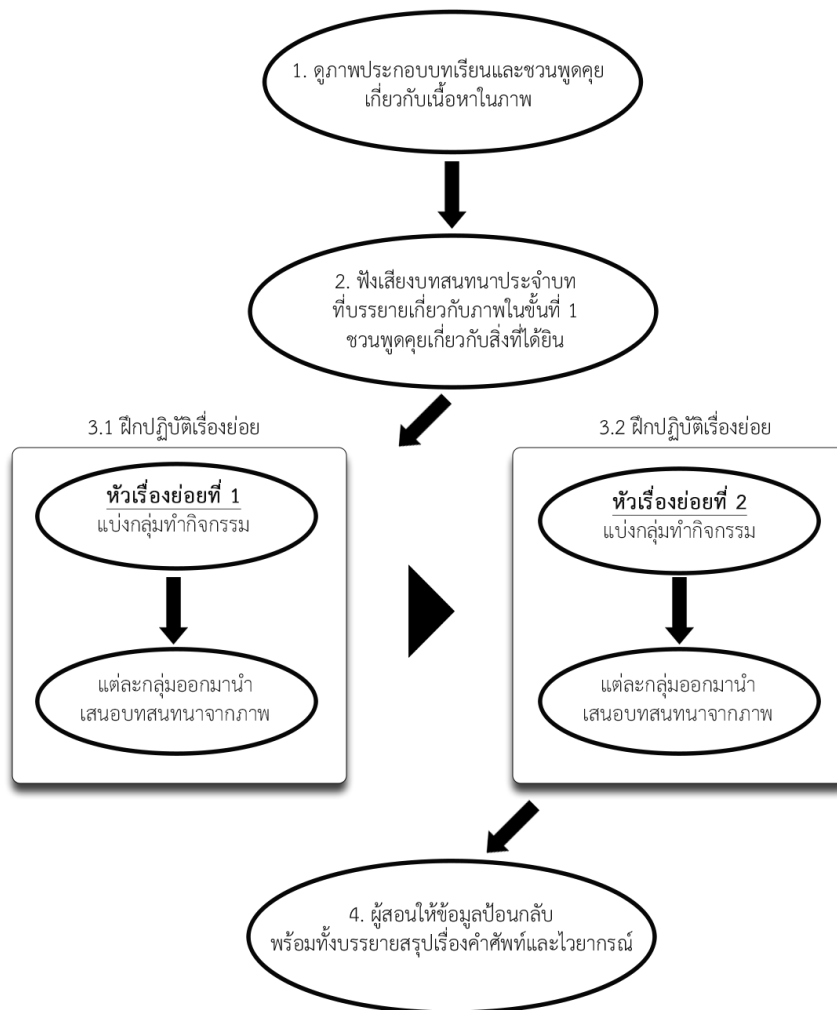
1. ประชากรคือ นักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยทักษิณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาญี่ปุ่น 3 และ 4 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 22 คน เพศชาย 10 คน เพศหญิง 12 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่2 ระดับความวิตกกังวลในการเรียนภาษาญี่ปุ่นโดยวิธีการสอนแบบเน้นการสื่อสาร และตอนที่3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ปรับมาจากแบบสอบถามวัดระดับค่าความวิตกกังวลในห้องเรียนภาษาต่างประเทศของคุณัญญ์ สมชนะกิจ (2558) โดยนำข้อคำถามที่เป็นปัจจัยภายนอกมาปรับปรุงจำนวน 25 ข้อ และข้อคำถามประเภทปัจจัยภายในปรับจากแบบสอบถามของ อมรรรัตน์ มะโนบาลและเทวิช เสวตไอยาราม (2561) จำนวน 10 ข้อ รวมมีข้อคำถามทั้งหมด 35 ข้อ โดยคัดเลือกข้อคำถามที่เกี่ยวข้องที่สุดและปรับเนื้อหาของข้อคำถามบางส่วนให้ตรงกับรายละเอียดของกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (CLT) ในรายวิชา (ภาพประกอบที่ 1) ข้อคำถามบางข้อไม่ใช่องค์ประกอบของกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (CLT) โดยตรง เช่น “รู้สึกเครียดหากสอบไม่ผ่านรายวิชา” แต่ความวิตกกังวลเกี่ยวกับโครงสร้างรายวิชา เป็นปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนส่งผลให้ผู้เรียนต้องปรับตัวและเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ ในชั้นตอนนี้หากผู้เรียนสูญเสียข้อมูลภาษานำเข้าที่เข้าใจได้ (Comprehensible input) จะทำให้ผู้เรียนไม่มีความมั่นใจ แรงจูงในการเรียน และเกิดความวิตกกังวลที่จะนำไปสู่กำแพงทางจิตใจได้ (Krashen, 1982) ข้อคำถามสามารถแบ่งตามปัจจัยได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกในห้องเรียน

ประเภทปัจจัย	กลุ่มย่อย
1. ปัจจัยภายใน	(1) ความคิดที่มีต่อความสามารถของตนเอง (2) ความไม่มั่นใจ (3) การแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงและล้มเลิก (4) ความกลัวต่อความผิดพลาด
2. ปัจจัยภายนอก	(1) ความกังวลที่เกี่ยวข้องกับผู้สอน (2) ความกังวลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียน (3) ความกังวลที่เกี่ยวข้องกับเพื่อนร่วมชั้น (4) ความกังวลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาภาษาญี่ปุ่น (5) ความกังวลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

ภาพประกอบที่ 1 ฟังขั้นตอนการสอน

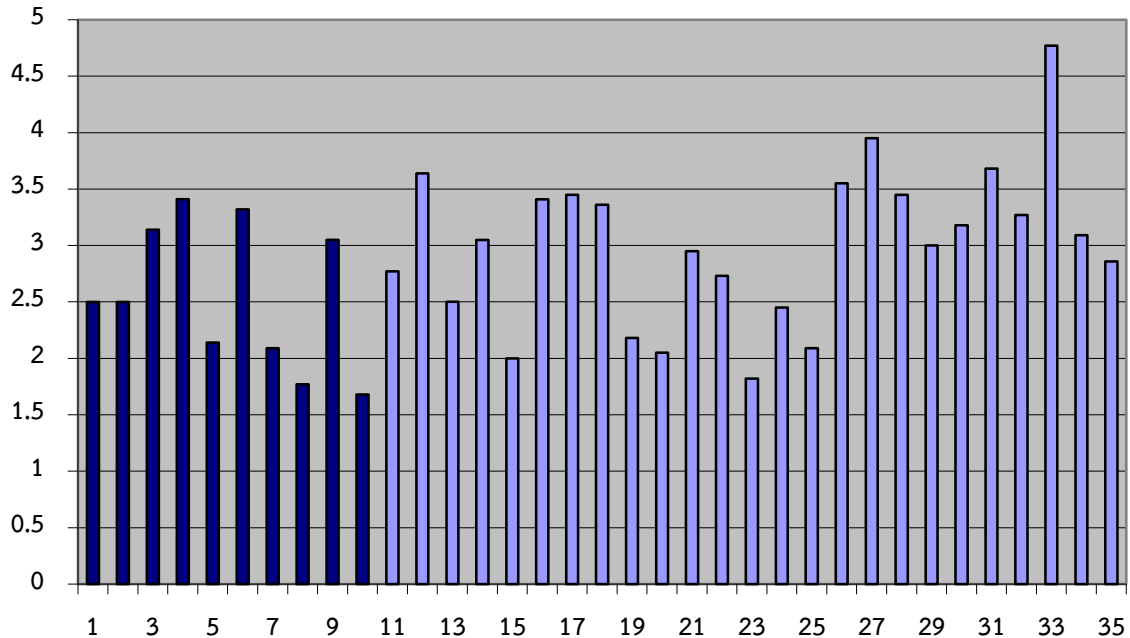
3. ดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ในเดือนกุมภาพันธ์ 2564

4. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยใช้สูตรคำนวณหาความกว้างของอันตรภาคชั้น แบ่งระดับความวิตกกังวลที่มีต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นตามปัจจัยภายในและภายนอกออกเป็น 5 ระดับ คือ คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด, คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มาก, คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ปานกลาง, คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง น้อย และคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

แผนภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ยระดับความวิตกกังวลโดยรวม

จากแผนภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ยระดับความวิตกกังวลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.88$) ค่าเฉลี่ยระดับความวิตกกังวลปัจจัยภายใน ข้อที่ 1 ถึง ข้อที่ 10 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.56$) ปัจจัยภายในที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นปัจจัยเกี่ยวกับความคิดที่มีต่อความสามารถของตนเอง คือ “ฉันเกรงว่าตนเองจะพูดภาษาญี่ปุ่นไม่รู้เรื่อง ($\bar{x} = 3.41$)” มีระดับความวิตกกังวลอยู่ในระดับมาก และ “ฉันไม่พอใจความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่นของตนเอง ($\bar{x} = 3.32$)” มีระดับความวิตกกังวลอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยภายในที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเป็นปัจจัยเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงและล้มเลิก ข้อที่ 10 “ฉันหลีกเลี่ยงการฟังภาษาญี่ปุ่นเท่าที่จะทำได้ ($\bar{x} = 1.68$)” และข้อที่ 8 “ฉันล้มเลิกที่จะฟังเมื่อรู้สึกว่ภาษาญี่ปุ่นที่ฟังนั้นยาก ($\bar{x} = 1.77$)” ตามลำดับ มีระดับความวิตกกังวลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ทางด้านปัจจัยภายนอก ข้อที่ 11 ถึง ข้อที่ 35 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.01$) ปัจจัยภายนอกที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตร “รู้สึกเครียดหากสอบไม่ผ่านรายวิชา ($\bar{x} = 4.77$)” มีระดับความวิตกกังวลอยู่ในระดับมากที่สุด และปัจจัยเกี่ยวกับเนื้อหาภาษาญี่ปุ่น “ฉันจะนึกภาษาญี่ปุ่นที่ตนทราบอยู่แล้วไม่ออกเมื่อรู้สึกเครียด ($\bar{x} = 3.95$)” มีระดับความวิตกกังวลอยู่ในระดับมาก ปัจจัยภายนอกที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเป็นปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน “ฉันวิตกว่าจะโดนเพื่อนคนอื่นหัวเราะเยาะเมื่อพูดภาษาญี่ปุ่น ($\bar{x} = 1.82$)” และปัจจัยเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอน “ฉันรู้สึกกดดันเมื่ออาจารย์แก้ภาษาญี่ปุ่นที่ตนพูดผิดทันที ($\bar{x} = 2.00$)” มีระดับความวิตกกังวลอยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ 1 ข้อคำถามที่มีระดับความวิตกกังวลมากที่สุด 6 อันดับแรก

ที่	ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความวิตกกังวล
1	รู้สึกเครียดหากสอบไม่ผ่านรายวิชา (ข้อที่ 33)	4.77	0.43	มากที่สุด
2	ฉันจะนึกภาษาญี่ปุ่นที่ตนทราบอยู่แล้วไม่ออกเมื่อรู้สึกเครียด (ข้อที่ 27)	3.95	1.13	มาก
3	ฉันค่อนข้างใช้เวลาในการทำความเข้าใจในชั้นการนำเสนอเนื้อหา (ข้อที่ 31)	3.68	1.09	มาก
4	ฉันรู้สึกตื่นตระหนกเมื่อถูกอาจารย์ถามกะทันหัน (ข้อที่ 12)	3.64	1.09	มาก
5	ฉันวิตกว่าระดับภาษาญี่ปุ่นของตนจะต่ำกว่าเพื่อนคนอื่น (ข้อที่ 26)	3.55	0.91	มาก
6	ฉันรู้สึกเป็นกังวลเวลาที่ต้องอภิปรายโดยใช้ภาษาญี่ปุ่นในห้องเรียน (ข้อที่ 28)	3.45	0.91	มาก
	ฉันวิตกว่าอาจารย์จะไม่เข้าใจในภาษาญี่ปุ่นของตน (ข้อที่ 17)	3.45	1.14	มาก

จากตารางที่ 1 เห็นได้ว่า รายข้อที่มีระดับความวิตกกังวลสูงที่สุด 7 อันดับแรก เป็นปัจจัยภายนอกทั้งสิ้น โดยปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องหลักสูงสุดที่สุด ได้แก่ รู้สึกเครียดหากสอบไม่ผ่านรายวิชา ($\bar{x} = 4.77$) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนและเนื้อหา ได้แก่ ฉันจะนึกภาษาญี่ปุ่นที่ตนทราบอยู่แล้วไม่ออกเมื่อรู้สึกเครียด ($\bar{x} = 3.95$) ฉันค่อนข้างใช้เวลาในการทำความเข้าใจในชั้นการนำเสนอเนื้อหา ($\bar{x} = 3.68$) และฉันรู้สึกเป็นกังวลเวลาที่ต้องอภิปรายโดยใช้ภาษาญี่ปุ่นในห้องเรียน ($\bar{x} = 3.45$) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สอน ได้แก่ ฉันรู้สึกตื่นตระหนกเมื่อถูกอาจารย์ถามกะทันหัน ($\bar{x} = 3.64$) ฉันวิตกว่าอาจารย์จะไม่เข้าใจในภาษาญี่ปุ่นของตน ($\bar{x} = 3.45$) และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน ได้แก่ ฉันวิตกว่าระดับภาษาญี่ปุ่นของตนจะต่ำกว่าเพื่อนคนอื่น ($\bar{x} = 3.55$)

ตารางที่ 2 ข้อคำถามที่มีระดับความวิตกกังวลน้อยที่สุด 6 อันดับแรก

ที่	ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความวิตกกังวล
1	ฉันหลีกเลี่ยงการฟังภาษาญี่ปุ่นเท่าที่จะทำได้ (ข้อที่ 10)	1.68	0.57	น้อยที่สุด
2	ฉันล้มเลิกที่จะฟังเมื่อรู้สึกว่ภาษาญี่ปุ่นที่ฟังนั้นยาก (ข้อที่ 8)	1.77	0.81	น้อยที่สุด
3	ฉันวิตกว่าจะโดนเพื่อนคนอื่นหัวเราะเยาะเมื่อพูดภาษาญี่ปุ่น (ข้อที่ 23)	1.82	1.26	น้อย
4	ฉันรู้สึกกดดันเมื่ออาจารย์แก่ภาษาญี่ปุ่นที่ตนพูดผิดทันที (ข้อที่ 15)	2.00	0.76	น้อย
5	ฉันรู้สึกกดดันเมื่อต้องทำงานกลุ่มกับเพื่อนคนอื่น (ข้อที่ 20)	2.05	1.13	น้อย
6	ฉันหลีกเลี่ยงการพูดภาษาญี่ปุ่นเท่าที่จะทำได้ (ข้อที่ 7)	2.09	1.02	น้อย

จากตารางที่ 2 เห็นได้ว่า รายข้อที่มีระดับความวิตกกังวลน้อยที่สุด 6 อันดับแรก เป็นปัจจัยภายในและภายนอกด้านละ 3 รายข้อ รายข้อที่มีระดับความวิตกกังวลน้อยที่สุด ได้แก่ ฉันหลีกเลี่ยงการฟังภาษาญี่ปุ่นเท่าที่จะทำได้ ($\bar{x} = 1.68$) และฉันล้มเลิกที่จะฟังเมื่อรู้สึกว่ภาษาญี่ปุ่นที่ฟังนั้นยาก ($\bar{x} = 1.77$) เป็นปัจจัยในภายในด้านทักษะการฟัง ตามด้วยปัจจัยภายในเกี่ยวข้องกับเพื่อนร่วมชั้น ได้แก่ ฉันวิตกว่าจะโดนเพื่อนคนอื่นหัวเราะเยาะเมื่อพูดภาษาญี่ปุ่น ($\bar{x} = 1.82$) ฉันรู้สึกกดดันเมื่อต้องทำงานกลุ่มกับเพื่อนคนอื่น ($\bar{x} = 2.05$) ปัจจัยภายในเกี่ยวข้องกับผู้สอน ได้แก่ ฉันรู้สึกกดดันเมื่ออาจารย์แก่ภาษาญี่ปุ่นที่ตนพูดผิดทันที ($\bar{x} = 2.00$) และปัจจัยภายในด้านทักษะการพูด ได้แก่ ฉันหลีกเลี่ยงการพูดภาษาญี่ปุ่นเท่าที่จะทำได้ ($\bar{x} = 2.09$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วรายข้อที่มีระดับความวิตกกังวลสูงที่สุด (ตารางที่ 1) 7 อันดับแรก เป็นปัจจัยภายนอกทั้งสิ้น ส่วนรายข้อที่มีระดับความวิตกกังวลน้อยที่สุด (ตารางที่ 2) 6 อันดับแรก เป็นปัจจัยภายในที่เกิดจากความรู้สึกของตัวผู้เรียนเองถึง 3 ข้อ

สรุปและอภิปรายผล

1. ผู้เรียนรู้สึกเครียดหากสอบไม่ผ่านรายวิชา เป็นรายข้อที่มีระดับความวิตกกังวลสูงที่สุด ($\bar{x} = 4.77$) และเป็นข้อเดียวที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการสอบผ่านหรือไม่ผ่านในรายวิชานั้น หากสอบไม่ผ่านจะกระทบต่อโครงสร้างหลักสูตร สอดคล้องกับเทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย (2559) ที่กล่าวว่เป็นความเคยชินในการเรียนภาษาเพื่อสอบ ไม่ใช่การเรียนภาษาเพื่อวัตถุประสงค์การสื่อสารเป็นหลัก ดังนั้นผู้สอนจึงควรเน้นย้ำให้ผู้เรียนได้ทราบถึง

วัตถุประสงค์ของวิธีการเรียนแบบเน้นการสื่อสารและเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติให้มากที่สุดไม่ใช่เรียนเพื่อสอบ แต่เรียนเพื่อการค้นหาศักยภาพของตนเองจึงต้องเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการไม่ใช่แค่การรู้วิชา

2. ทางด้านปัจจัยที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวล ปัจจัยภายนอก ได้แก่ หลักสูตร อาจารย์ เพื่อน ยังคงเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความวิตกกังวลในการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียน แต่หากพิจารณาแยกเป็นปัจจัย ปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อนผู้เรียนมีความวิตกกังวลว่าระดับภาษาญี่ปุ่นของตนจะต่ำกว่าเพื่อนคนอื่น แต่ไม่วิตกว่าจะโดนเพื่อนคนอื่นหัวเราะเยาะเมื่อพูดภาษาญี่ปุ่น รวมถึงในรายชื่อที่เกี่ยวกับเพื่อนก็มีระดับความวิตกกังวลอยู่ในระดับปานกลาง ยังคงสอดคล้องกับผลการศึกษาของ คุณฉวี สมชนะกิจ (2558) ที่ระบุว่าปัจจัยภายนอกเรื่องเพื่อนร่วมชั้นเรียนเป็นปัจจัยที่นิติตทั้ง 3 ชั้นปีมีความวิตกกังวลอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ผู้สอนสามารถนำมาเป็นแรงเสริมทางบวก ปัจจัยภายนอกทางด้านหลักสูตร คือวิธีการเรียนการสอนที่ผู้เรียนต้องวิเคราะห์มากกว่าการฟังพาการบรรยายของผู้สอนนั้น มีระดับความวิตกกังวลสูงเป็นอันดับสาม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.68$) ในขั้นตอนการนำเข้าสู่บทเรียนโดยการเรียนรู้คำศัพท์และไวยากรณ์ผ่านภาพ ซีดีหรือวิดีโอซึ่งเป็นจุดเด่นวิธีการเรียนการสอนแบบเน้นการสื่อสาร ผู้สอนจึงควรดำเนินการสอนอย่างช้า ๆ และติดตามผู้เรียนอยู่เสมอว่าสามารถทำความเข้าใจได้มากน้อยเพียงใด เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณข้อมูลภาษานำเข้าที่เข้าใจได้ (Comprehensible input) ซึ่งจะก่อให้เกิดกำแพงในจิตใจของผู้เรียนตามที่คราเซนได้กล่าวไว้ (Krashen, 1982) นอกจากนี้เพื่อลดความวิตกกังวลในห้องเรียน ผู้สอนควรฝึกให้ผู้เรียนมีความมั่นใจและสามารถพึ่งพาตนเองได้มากยิ่งขึ้น และเพิ่มความเป็นพันธมิตร (Partners) ให้เกิดขึ้นภายในชั้นเรียน เพื่อจะได้เกิดการสนทนาแลกเปลี่ยนกันได้มากยิ่งขึ้น (Wenden, 1998; Benson, 2001, อ้างถึงใน เอษณ ยามาลี, 2562)

3. ปัจจัยภายใน ได้แก่ การหลีกเลี่ยงที่จะฟังและพูดภาษาญี่ปุ่น มีระดับความวิตกกังวลน้อย สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมิได้ปฏิเสธหรือต่อต้านการเรียนการสอนแบบเน้นการสื่อสาร แต่มีความวิตกกังวลในทักษะการพูดและการฟังของตนเอง ดังนั้นเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการใช้ตำราหรือจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อวัดและประเมินผลผู้เรียน ผู้สอนจึงควรปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนที่มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นและมีเนื้อหาที่เข้าใจง่ายตรงกับความสนใจจริงมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Brown (2004) ที่ได้ตั้งข้อสังเกตว่าที่ผ่านมากการเรียนการสอนมักจะประสบปัญหาการที่เนื้อหาหมักจะเป็นสถานการณ์ที่สร้างขึ้นไม่สะท้อนความเป็นจริงเพียงพอ

สรุปได้ว่า ผู้เรียนรู้สึกวิตกกังวลเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกมากกว่าปัจจัยภายใน และปัจจัยภายในที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย พิจารณาได้ว่าผู้เรียนยังคงเปิดรับวิธีการเรียนการสอนแบบเน้นการสื่อสาร มีความพยายามที่จะฟังและพูดในการเรียนถึงแม้จะต้องพยายามทำความเข้าใจเนื้อหาในขั้นการนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อสังเกตคำศัพท์และไวยากรณ์ด้วยตนเองมากกว่าการเรียนการสอนแบบเน้นไวยากรณ์และแปล สอดคล้องกับผลการศึกษาของอิวะโมะโตะ (2017) ที่กล่าวว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างชอบวิธีการเรียนการสอนแบบเน้นการสื่อสาร และรู้สึกว่าการนี้ช่วยกระตุ้นความอยากที่จะ

สื่อสารมากยิ่งขึ้น และยังระบุว่าความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นอาจเป็นความวิตกกังวลที่ส่งผลดี (facilitative anxiety) ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอยากพัฒนาตนเอง ดังนั้นผู้สอนจึงควรตระหนักในเรื่องความวิตกกังวลของผู้เรียนและทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ในการเรียนแบบเน้นการสื่อสารให้ได้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลในการศึกษาเรื่องระดับความวิตกกังวลไม่ควรใช้เฉพาะแบบสอบถามเท่านั้น แต่ควรใช้การสังเกตการณ์อย่างเป็นระยะและการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมด้วยจะได้ข้อมูลที่ครบถ้วนมากกว่า เพราะข้อมูลบางอย่างไม่ปรากฏในข้อเสนอแนะของแบบสอบถามแต่เป็นสิ่งที่ผู้เรียนเสนอแนะต่อ ผู้สอนโดยตรงทางวาจาในห้องเรียน และจะสามารถวิเคราะห์ได้ว่าความวิตกกังวลเรื่องใดคือ ความวิตกกังวลที่ส่งผลดี (facilitative anxiety) และความวิตกกังวลใดเป็นความวิตกกังวลที่ส่งผลเสีย (debilitating anxiety)

2. กิจกรรมการเรียนการสอนบางอย่างตามหลักการอาจจะกล่าวไว้ว่าเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนานในการเรียน เช่น กิจกรรมความท้าทาย (The Challenging) โดยการใช้ภาพเป็นสื่อการเรียนการสอนและให้ผู้เรียนร่วมคิดและอภิปรายนั้น กลับพบว่าสำหรับตัวผู้เรียนแล้วไม่ได้รู้สึกท้าทายแต่กลับรู้สึกกังวลว่าจะถ่ายทอดภาพออกมาอย่างไรให้ถูกต้อง จึงเป็นหัวข้อที่ควรนำมาศึกษาต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2539). *ความเครียดและสุขภาพจิตของคนไทย* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ:

กระทรวงสาธารณสุข

คุณชญ์ สมชนะกิจ. (2558). *การศึกษาความวิตกกังวลในการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนิสิตวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น:*

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ, ใน รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย ครั้งที่ 8 (หน้า 75-91). วันที่ 18 ธันวาคม – 19 ธันวาคม 2557 ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์. กรุงเทพมหานคร: สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย.

เทียมจันทร์ พานิชผลินไชย. (2559). การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง : การจัดการเรียนรู้ด้านการผลิตครู.

ลัทธิทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.), 22(2), 1-11.

นวลทิพย์ เพิ่มเกษร. (2555). รายงานการวิจัยเรื่องกลวิธีบางประการในการสอนภาษาไทยแก่ชาวต่างประเทศ: วิเคราะห์จากแบบเรียนภาษาไทยพื้นฐาน 8 เล่ม. *วรรณวิทัศน์*, 12, 113-154.

นวลทิพย์ เพิ่มเกษร. (2554). การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ: จากปัจจัยพื้นฐานสู่กลวิธีสอน. *วรรณวิทัศน์*, 11, 136-149.

- ศธ.เคาะก.ย.นี้ได้ร่างหลักสูตรสมรรถนะฉบับสมบูรณ์. (11 พฤษภาคม 2564). *เดลินิวส์ออนไลน์*. สืบค้นจาก <https://dailynews.co.th/education/842681>
- สมพร โกมารทัต. (2562). กลยุทธ์การเรียนภาษาต่างประเทศของผู้เรียนศตวรรษที่ 21. *สุทธิปริทัศน์*, 33 (105), 187-197.
- สมพร โกมารทัต. (2548). *การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมการสอนภาษาญี่ปุ่นในฐานะภาษาที่สองระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศไทยกับมหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่น* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เอษณ ยามาลี. (2562). การเรียนรู้แบบพึ่งพาตนเอง มองให้หลากหลายกับการนำมาประยุกต์ใช้. *วารสารราชพฤกษ์*, 17(3), 1-10.
- Benson, P. (2001). *Teaching and researching autonomy in language learning*. London: Longman.
- Brown, H. D. (2004). *Language Assessment Principles and Classroom Practices*. New York: Longman.
- Dewaele, J.-M., & Ip, T. S. (2013). The link between Foreign Language Classroom Anxiety, Second Language Tolerance of Ambiguity and Self-rated English proficiency among Chinese learners. *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 3(1), 47-66.
- Hoyo, R. (1992). A study of students' anxiety over classroom English (1). *Bulletin of Joetsu University of Education*, 12(1), 53-64.
- Horwitz, E. K., Horwitz, M. B., & Cope. J. (1986). Foreign language classroom anxiety. *The Modern Language Journal*, 70, 125-132. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1540-4781.1986.tb05256.x>
- Iwamoto, N. (2017). L2 Learners' Attitudes toward Communicative Language Teaching at One Japanese University. *The Bulletin of the Institute of Human Sciences, Toyo University*, 19, 11-26.
- Krashen, S. D. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Oxford: Pergamon.
- Littlewood, W. (1996). *Communicative language teaching: An introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nowlan, A., & Samuell, C. (2019). Communicative Language Teaching: Contemporary Applications in Japan. *Kwansei Gakuin University Humanities Review*, 24, 77-87.

- Phantharakphong, p. (2014). Are Thailand ready for Communicative Language Teaching?.
Journal of Education Khon Kaen University, 37(3), 13-16.
- Richards, J. C. (2006). *Communicative language teaching today*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wenden, A. (1998). *Learner strategies for learner autonomy*. Great Britain: Prentice Hall.
- 倉八順子. (1993). 「コミュニカティブ・アプローチについての考察」 『慶応義塾大学大学院社会学研究科紀要：社会学心理学教育学』, 37, 35-45.
- 佐藤慎司・熊谷由理. (2017). 「コミュニカティブ・アプローチ再考 対話，協働，自己実現をめざして」 『リテラシーズ』,20, 1-11.